

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

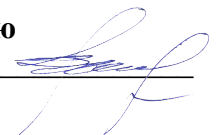
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет психології та історії
Кафедра філософії і соціальних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Харченко Ю.В.

«28» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКА З ТУРИСТИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

Рівень вищої освіти: *другий (магістерський)*

Галузь знань: *A4 Освіта*

Спеціальність: *A4.07 Середня освіта (Географія)*

Освітня програма: *Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота*

Форма навчання: *денна, заочна*

2025 – 2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної практики з туристичного краєзнавства розроблена на основі освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня другий (магістерський) за спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота.

Розробник: Зарубіна А.В., кандидат географічних наук, доцент

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософії та соціальних наук

Протокол від «28» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедрою

Харченко Ю.В.

Робоча програма навчальної практики з туристичного краєзнавства для студентів спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія) за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. – 17 с.

© Зарубіна АВ., 2025 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка,
2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань А4 Освіта	Нормативна	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (назва)	Спеціальність: А4.07 Середня освіта (Географія)	Рік підготовки	
		1-2-й	1-2-й
Семестр			
Загальна кількість годин – 90		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента –4	Освітня програма: Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота	Лекції	
		24 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	год.
	Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)	Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		72 год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю:	
		Екзамен	Екзамен

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета та завдання навчальної практики з туристичного краєзнавства

Мета практики – забезпечити глибоку практичну підготовку студентів з питань організації проведення туристичних походів, а також організації туризму; цілеспрямоване ознайомлення з рекреаційно-туристичним потенціалом окремого регіону України під керівництвом викладачів; закріплення та поглиблення знань, умінь і навичок, здобутих у процесі теоретичного навчання.

Завдання:

- сформулювати у здобувачів вищої освіти професійний інтерес до туристичної сфери;

- ознайомити з рекреаційно-туристичним потенціалом території маршруту;
- виявити територіальні особливості розвитку туризму в обраному регіоні;
- вдосконалити навички екскурсійного супроводу під час туристичної подорожі;
- ознайомити із функціонуванням закладів туристичної інфраструктури, об'єктів природно-заповідного фонду регіону дослідження.

У результаті вивчення навчальної дисципліни **студент повинен**

знати: сутність і значення туризму як соціального явища; основи понятійно-категоріального апарату; історію розвитку світового туризму і туризму в Україні; принципи, методи і функції туризму; умови та чинники розвитку туризму; форми і види туризму; найвідоміші туристські регіони і центри світу; правові засади діяльності туристських організацій; технологію організації та проведення туристської подорожі; вимоги до професійної діяльності у туристській галузі;

вміти: застосовувати теоретично-методичні напрацювання та організаційно-технологічні вимоги під час надання туристських послуг; володіти комплексом спеціалізованих вмінь і навичок роботи з групою туристів; організовувати турподорожі згідно технологічного плану; розробляти та проводити одноденні та багатоденні туристські подорожі; рекламувати туристський продукт; приймати рішення в нестандартних умовах і ситуаціях.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	фахові
ЗК1 Здатність набувати спеціалізовані концептуальні знання у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи	ФК1 Здатність застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання інформації, вільно орієнтуватися у спеціальній науковій літературі, вміти знаходити інформацію завдяки Internet- мережі, працювати з науково-методичною літературою та періодичними виданнями з метою використання в процесі новітніх досягнень географічної та педагогічної науки.
ЗК4 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, набувати спеціалізовані концептуальні знання у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.	ФК3 Володіння основами дослідницької діяльності, уміння застосовувати загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, дослідницькі навички.
ЗК5 Здатність використання інформаційних і комунікаційних	ФК7 Здатність застосовувати знання пояснювати зміст і

технологій в процесі навчання або дослідження, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	структуру рекреаційних ресурсів; основні концепції, закони і загальні проблеми їх використання; види рекреаційних ресурсів, територіальне поширення та різноманітність; їх сучасний стан, відтворення й охорона.
---	--

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 1. Студент демонструє спроможність систематично отримувати нові знання шляхом ознайомлення з науковою та науково-популярною географічною літературою, а також застосовувати їх для вирішення наукових географічних та педагогічних задач.

ПРН 2. Студент демонструє спроможність застосувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання інформації, вільно орієнтується у спеціальній науковій літературі, вміє знаходити інформацію завдяки Internet-мережі, працювати з науково-методичною літературою та періодичними виданнями з метою використання в процесі новітніх досягнень географічної та педагогічної науки.

ПРН 8. Студент демонструє спроможність аналізувати особливості сучасного соціально-економічного розвитку країн і регіонів світу залежно від впливу факторів природнокліматичного, історичного та соціально-економічного характеру, вміє порівнювати особливості галузевої і територіальної структури промисловості (сільського господарства) різних країн за допомогою картографічних, літературних та інших джерел.

ПРН 9. Студент спроможний застосовувати знання пояснювати структуру рекреаційних ресурсів; види рекреаційних ресурсів, їх сучасний стан, територіальне поширення, використання у різних регіонах світу, шляхи їх збереження, відтворення й охорони.

2. Опис навчальної практики з туристичного краєзнавства

Під час навчальної туристично-краєзнавчої практики, орієнтуючись на створення туристичного продукту, студенти в умовах конкретної місцевості знайомляться з природними, історичними та архітектурними особливостями конкретної території, з культурою та побутом місцевого населення, туристичною інфраструктурою, представленою закладами розміщення і харчування в обраному регіоні, проводять їхню оцінку та аналізують проблеми і перспективи розвитку.

2.1 Структура змісту навчальної практики з туристичного краєзнавства

№ пп	ТЕМА	Вид діяльності	Тижні	Кількість годин
2-й семестр				
Змістовий модуль 1. Рекреаційно-туристичний потенціал території				
1	ТЕМА 1. Природні рекреаційно-туристичні ресурси території дослідження	Ознайомлення з природними рекреаційними ресурсами території маршруту з найбільшою пізнавальною цінністю та збір інформації про них.	I	2
2	ТЕМА 2. Історико-архітектурні ресурси території	Ознайомлення з історико-архітектурними рекреаційними ресурсами території маршруту з найбільшою пізнавальною цінністю та збір інформації про них.	I	4
3	ТЕМА 3. Біосоціальні та подієві ресурси території дослідження	Підбір найцікавіших музеїв, подієвих ресурсів та пошук інформації про них. Долучення до маршруту практики.	I	4
Змістовий модуль 2. Туристична інфраструктура регіону дослідження				
4.	ТЕМА 4. Оцінка транспортної доступності та інфраструктури в регіоні дослідження	З використанням Інтернет-ресурсів обчислення протяжності маршруту практики, пошук місць зупинок та їх аналіз, оцінка якості дорожнього покриття.	II	10
5.	ТЕМА 5. Готельна складова туристичної інфраструктури	Пошук і бронювання закладів розміщення відповідно до маршруту практики і виділеного бюджету.	II	2
6.	ТЕМА 6. Заклади ресторанного господарства	Пошук закладів швидкого харчування та їдалень для задоволення потреб у їжі під час проходження практики.	II	2
Змістовий модуль 3. Організація екскурсійного обслуговування				

7.	ТЕМА 7. Розробка екскурсії	Підбір та оцінка обраних екскурсійних об'єктів. Прокладання маршруту по відібраних об'єктах. Краєзнавчий опис об'єктів	II	10
8.	ТЕМА 8. Техніка проведення екскурсії	Ознайомлення з роботою професійних екскурсоводів в автобусі. Ознайомлення з пересуванням екскурсантів на пішохідному маршруті, розташуванням групи та роботою гідів біля об'єктів.	II	2
9.	ТЕМА 9. Методика проведення екскурсії	Ознайомлення з методами показу і розповіді та особливими методичними прийомами на екскурсії.	II	2
10.	Оформлення звітності з навчальної практики з туристичного краєзнавства	Оформлення щоденників практики (доповнення інформаційної частини, відбір фото та їх друк, написання висновків стосовно оглянутих туристичних та інфраструктурних об'єктів). Написання звіту з навчальної туристично-краєзнавчої практики. Підготовка відео- чи презентації до захисту.	III	10
		Всього годин		45
4-й семестр				
Змістовий модуль 1. Підготовчий етап				
1	ТЕМА 1. Комплектування медичної аптечки.	Підбір та придбання необхідних медикаментів	I	2
2	ТЕМА 2. Спортивно-туристичне спорядження	Підготовка туристичного спорядження до навчальної туристично-краєзнавчої практики (перевірка стану та комплектації туристичного інвентаря).	I	4
3	ТЕМА 3. Організація харчування у спортивному туризмі	Розробка раціону харчування на період проходження практики в польових умовах проживання.	I	10
Змістовий модуль 2. Організація надання рекреаційних послуг				

4	ТЕМА 4. Технологія створення туристичного продукту	Підбір найпривабливіших туристичних об'єктів, розробка маршруту та його калькуляція	II	5
5	ТЕМА 5. Принципи організації транспортного та екскурсійного обслуговування туристів	Аналіз пропозицій на ринку транспортних послуг та вибір найвигіднішого перевізника з дотриманням усіх вимог техніки безпеки під час навчальної практики з туристичного краєзнавства	II	2
6	ТЕМА 6. Бронювання туристичного обслуговування	Підбір об'єктів розміщення, харчування, та дозвілля. Попереднє замовлення місць та квитків.	II	2
7	ТЕМА 7. Організація культурно- пізнавальних послуг	Розробка самостійного екскурсійного супроводу по маршруту практики	II	4

8	ТЕМА 8. Організація активного спортивно-оздоровчого маршруту	Здійснення пішохідного маршруту відповідно до програми практики (маршрут Чорним лісом, піостровом Трахтемирів, тощо)	II	10
Змістовий модуль 3. Підсумковий етап проведення практики				
	Оформлення звітності навчальної практики з туристичного краєзнавства	Оформлення щоденників практики (доповнення інформаційної частини, відбір фото та їх друк, написання висновків стосовно оглянутих туристичних та інфраструктурних об'єктів). Написання звіту з практики. Підготовка відео- чи презентації до захисту.	III	4
		Всього годин		90

2.2 Зміст індивідуальних завдань

На підготовчому етапі відповідно до складеного маршруту практиканти обирають найатрактивніші рекреаційні об'єкти та готують їх туристично-краєзнавчу характеристику для використання під час туристичного супроводу на маршруті практики.

Природні рекреаційно-туристичні ресурси регіону дослідження

До *природних рекреаційних ресурсів* належать природні та природно-антропогенні геосистеми, природні об'єкти, явища і процеси, які володіють внутрішніми і зовнішніми властивостями й характерними рисами для організації сезонної або цілорічної рекреаційної діяльності. У межах природних рекреаційних ресурсів можна виокремити кліматичні, ландшафтні, орографічні, бальнеологічні, біотичні, грязьові, водні та інші ресурси. У свою чергу кожен із цих видів складається з окремих підвидів, наприклад бальнеологічні ресурси поділяються на мінеральні води різного хімічного складу, а отже, і різної лікувальної дії.

План опису природних рекреаційно-туристичних ресурсів:

1. Тип і назва об'єкта (наприклад, заказник «Каскади», «Монастирище» озеро «Чорноліське») Місце розташування (область, район, місце, фрагмент карти із зазначенням місця розташування).
2. Основні характеристики обраного об'єкта (обирати тільки ту інформацію, яка є важливою з точки зору туриста).
3. Легенди та історії, пов'язані з назвою природного рекреаційно-туристичного об'єкта.
4. Наявність розроблених туристичних маршрутів (пішохідних, велосипедних, автомобільних).
5. Наявність туристичної інфраструктури поблизу обраного об'єкта

(транспортне сполучення, заклади розміщення і харчування).

6. Висновок (виділити ті риси, властивості чи особливості об'єкта, які виділяють його з-поміж інших і приваблюють туристів).

Природно-заповідні території як об'єкти туристичної привабливості

До природно-заповідного фонду належать:

1) природні території та об'єкти – природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища;

2) штучно створені об'єкти – ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Для потреб рекреаційно-туристичного використання найбільше придатні *національні природні парки* (НПП), як основні природоохоронні, рекреаційні, культурно-освітні, науково-дослідні установи, які є національним надбанням, дорогоцінностями природної та історико-культурної спадщини українського народу. Вони створюються для збереження, відтворення та ефективного використання неповторних природних територій, аналоги яких втрачені або трансформовані людиною.

План опису природно-заповідних об'єктів

1. Назва об'єкту.

2. Місце знаходження об'єкту ПЗФ.

3. Площа об'єкту та історія його створення.

4. Природа об'єкту ПЗФ.

5. Транспортна доступність до об'єкту ПЗФ.

6. Туристичне використання об'єкту ПЗФ.

7. Легенди, пов'язані з об'єктом ПЗФ.

8. Сучасний стан об'єкту ПЗФ.

9. Висновок (виділити ті риси, властивості чи особливості об'єкта, які виділяють його з-поміж інших і приваблюють туристів). Рекомендації щодо підвищення атрактивності даного об'єкту і його залучення до туристичних маршрутів.

Історико-архітектурні рекреаційно-туристичні ресурси

Археологічними пам'ятками вважаються об'єкти матеріальної культури, що є носіями інформації про минуле. До їх числа відносять давні поселення, захоронення, укріплення, залишки стародавніх інженерних комунікацій, давні сакральні споруди, затонулі кораблі та інші місця зосередження речових джерел, за якими вчені вивчають історичне минуле людства. Речовими джерелами можуть бути знаряддя праці та предмети, створені за їх допомогою: будівлі, зброя, посуд, прикраси та інші результати діяльності людини

Архітектурні пам'ятки є набагато доступнішими у якості ресурсів розвитку туризму. Деякі з них приваблюють увагу лише своїм виглядом, з іншими пов'язані певні історичні події або долі видатних людей. Під дахом окремих архітектурних пам'яток зібрані музейні колекції, інші функціонують як готелі, вокзали, розважальні заклади. Спорудження тих чи інших архітектурних об'єктів завжди пов'язане з конкретними історичними подіями, духовними процесами, з практичними потребами суспільства в цілому або окремих груп людей, певних осіб.

Архітектурні пам'ятки містять цінну інформацію історико-краєзнавчого і культурного характеру, є органічною складовою джерельної бази з історії українських старовинних міст і містечок, монастирських комплексів, дворянських маєтків тощо.

Об'єктами архітектури – культурними пам'ятками вважаються окремі будівлі, архітектурні споруди, що повністю чи частково збереглися в автентичному стані і характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій, будівельних технологій, або є творами відомих авторів. До пам'яток архітектури відносяться також пов'язані з ними твори монументального, образотворчого, декоративно-ужиткового, садово-паркового мистецтва та природні ландшафти. Окремі архітектурні пам'ятки можуть об'єднуватись в архітектурні комплекси та ансамблі, об'єкти містобудування історично сформовані центри населених місць, вулиці, квартали, площі, із збереженою планувальною і просторовою структурою та історичною забудовою, у тому числі, поєднаною із ландшафтом, залишки давнього розпланування та забудови, що є носіями певних містобудівних ідей.

План опису історико-архітектурних об'єктів

1. Назва об'єкта та його місцезонашування (область, район, місце), фрагмент карти Google maps із зазначенням місця).
2. Цікаві історичні факти, що стосуються будівництва об'єкту, його участі у військових подіях різних часів, перебудови, добудови чи повної руйнації).
3. Легенди та життєві історії, пов'язані із обраною спорудою.
4. Популярність серед туристів (чи входить даний об'єкт до туристичних маршрутів, якщо так, то навести приклади маршрутів, турів, екскурсій).
5. Наявність туристичної інфраструктури поблизу обраної споруди (транспортне сполучення, заклади розміщення і харчування, крамниці із сувенірами).
6. Кількість туристів, які щорічно відвідують даний об'єкт, вартість вхідних квитків та екскурсійного обслуговування.
7. Висновок (виділити ті риси, властивості чи особливості об'єкта, які виділяють його з-поміж інших і приваблюють туристів). Рекомендації щодо підвищення атрактивності даного об'єкту і його залучення до туристичних маршрутів.

Біосоціальні та подієві рекреаційно-туристичні ресурси території

Біосоціальні рекреаційно-туристські ресурси – специфічна складова рекреаційно-туристських ресурсів, яка об'єднує культурно-історичні та інші об'єкти, пов'язані з певним життєвим циклом (епізодом) тієї чи іншої видатної особи (народження, діяльність, перебування, смерть (загибель), поховання).

Функції **подієвих** рекреаційних ресурсів є більш яскраво вираженими, оскільки у деяких випадках передбачають не лише пасивне знайомство, але й активну участь туристів у культурних, політичних, спортивних, екологічних

та інших заходах. Серед них уже згадувана виховна, а також патріотична, розвиваюча, навчально-практична, організації дозвілля і т.д.

Подієвим ресурсам також характерна часова *різноманітність*: туристів можуть цікавити як історичні події, які вже мали місце і нагадують про себе через об'єкти матеріальної та нематеріальної культури, наслідки у різних сферах суспільного буття, так і ті, що в даний час відбуваються або відбудуться у майбутньому.

За своєю сутністю події, що викликають інтерес туристів, можуть бути політичними, військовими, культурними, релігійними, економічними, науковими, спортивними, екологічними, техногенними.

План опису біосоціальних і подієвих рекреаційних ресурсів

1. Назва об'єкта та його місцезонашування (область, район, місце), фрагмент карти Google maps із зазначенням місця).

2. Подати **цікаві історичні факти**, що стосуються життя та діяльності визначних осіб чи подій, які відбувалися на даній території.

3. Популярність серед туристів (чи входить даний об'єкт до туристичних маршрутів, якщо так, то навести приклади маршрутів, турів, екскурсій).

4. Наявність туристичної інфраструктури поблизу обраної споруди (транспортне сполучення, заклади розміщення і харчування, крамниці із сувенірами).

5. Кількість туристів, які щорічно відвідують даний об'єкт, вартість вхідних квитків та екскурсійного обслуговування.

6. Висновок (виділити ті риси, властивості чи особливості об'єкта, які виділяють його з-поміж інших і приваблюють туристів). Рекомендації щодо підвищення атрактивності даного об'єкту і його залучення до туристичних маршрутів.

3. Методи проведення навчальної туристично-краєзнавчої практики

Під час підготовки і проведення навчальної туристично-краєзнавчої практики використовуються такі методи:

- ✓ словесні (розповідь, бесіда, консультація, дискусія, проблемна ситуація тощо),
- ✓ спостереження та аналіз (при оцінці туристичної інфраструктури).
- ✓ практичні заняття (робота зі спортивним спорядженням, приготування їжі в польових умовах, туристичний супровід на маршруті),
- ✓ наочні методи (презентації, відеоматеріали при захисті практики),
- ✓ самостійна робота відповідно до програми навчальної туристично-краєзнавчої практики (підготовка інформації по обраних рекреаційно-туристичних об'єктах, формування індивідуального тексту для туристичного супроводу).

4. Критерії оцінювання результатів навчальної туристично-краєзнавчої практики

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчальної туристично-красознавчої практики. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Розподіл балів, які отримують студенти

2-й семестр			
Розподіл балів за модулями		Підсумковий модуль 3 (захист)	Сума
Модуль №1	Модуль №2		
Теоретичний (підготовчий)	Практичний (польовий)		
30	30	40	100
3-й семестр			
Розподіл балів за модулями		Підсумковий модуль 3 (захист)	Сума
Модуль №1	Модуль №2		
Теоретичний (підготовчий)	Практичний (польовий)		
30	30	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
зараховано	A (90-100)	відмінно
	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
незараховано	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Критерії оцінки діяльності здобувачів вищої освіти під час практики

90-100 балів – А («відмінно») ставиться за умови, коли: всі завдання за програмою практики виконані практикантом на високому рівні; під час проходження навчальної практики з туристичного краєзнавства здобувач вищої освіти був організованим, сумлінним, мав творчий підхід до виконання різних видів роботи, знає і вміє застосовувати на практиці сучасні технології і нові інформаційні засоби, користується повагою та авторитетом серед практикантів і керівників практики; заповнив щоденник практики у визначений термін, склав звіт, створив відео- чи презентацію, оформлені на високому рівні.

82-89 балів – В («дуже добре») ставиться у випадку, коли робота за програмою туристично-краєзнавчої практики виконана здобувачем вищої освіти на достатньому рівні; допускалися незначні помилки під час проходження практики, які були самостійно виправлені; практикант був дисциплінованим, небайдужим, креативним на всіх етапах навчальної практики; заповнив всю необхідну документацію вчасно і у визначений термін захистив.

74-81 балів – С («добре») ставиться тоді, коли програма практики виконана на достатньому рівні, проте практикант допускав незначні помилки при виконанні окремих завдань, не завжди самостійно міг їх виправити чи пояснити при аналізі; під час практики проявив себе дисциплінованим, відповідальним, самостійним, критичним на всіх ділянках роботи, одержав добрі відгуки від колег-практикантів і керівника практики; вчасно подав документацію, проте вона потребує внесення незначних доповнень і виправлень за вказівкою керівника практики.

65-73 балів – D («посередньо») ставиться у випадку, коли програма практики виконана на задовільному рівні; практикант проявив себе як організований, дисциплінований, але недостатньо самостійний та ініціативний; під час проходження практики одержав загалом позитивні відгуки від колег і керівника; із невеликим запізнення подав документацію.

60-64 балів – E («задовільно») ставиться здобувачу вищої освіти тоді, коли програма практики виконана на задовільному рівні; під час практики був недостатньо організованим і дисциплінованим, безініціативним; загальна характеристика діяльності студента на практиці з боку керівників – «задовільна»; подав невчасно документацію, яка потребує доповнень і виправлень.

35-59 балів – FX («незадовільно»). Програму практики виконав на низькому професійному рівні, допускав помилки, пов'язані зі знанням теоретичного матеріалу та виконанням практичних завдань. Отримав негативний відгук з боку керівника про роботу під час практики, але за умови самостійної підготовки щоденника і звіту про практику може отримати позитивну оцінку.

0-34 балів F («незадовільно»). Практикант не виконав програми практики і отримав незадовільну оцінку при складанні заліку за практику

5. Засоби оцінювання та форми контролю

Засобами оцінювання та демонстрування результатів є:

- вміння надавати туристично-краєзнавчу характеристику об'єктів, що входять до маршруту практики (індивідуальні завдання) під час їх огляду без залучення гідів-фахівців;
- оцінка туристичної інфраструктури поблизу рекреаційно-туристичних об'єктів;
- вміння користуватися туристичним спорядженням і організовувати харчування групи під час практики;
- ситуаційні завдання та їх вирішення у групах;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Упродовж терміну практики керівник безпосередньо спрямовує і контролює роботу студента на всіх етапах, приймає звіт і щоденник практики.

Форма підсумкового контролю: залік.

6. Матеріали звітності з навчальної туристично-краєзнавчої практики

Під час підготовчого етапу між студентами-практикантами розподіляються індивідуальні завдання, що стосуються підготовки найбільш актуальної та цікавої інформації по окремих туристичних об'єктах. Проводиться ознайомлення практикантів із методикою заповнення щоденника практики під час наступного етапу. Акцентується увага на основних моментах, які потребують фіксації чи нотування при огляді туристично-рекреаційних об'єктів.

Для захисту практики необхідно надати наступні документи:

- польові матеріали, фотографії;
- звіт про результати практики;
- належним чином оформлений щоденник.

Підведення підсумків практики.

Підсумки практики підводяться у процесі проведення її захисту. За результатами виконаної роботи захист відбувається індивідуально. Студент презентує відеозвіт чи презентацію, надає щоденник і звіт про результати навчальної практики з туристичного краєзнавства.

Вимоги до звіту. Звіт складається побригадно відповідно до отриманого завдання. Він містить у собі характеристику ресурсів розвитку туризму в регіоні, оцінку їх використання та імовірний прогноз або рекомендації щодо подальшого функціонування.

Оформлення звіту враховує вимоги діючих стандартів: має титульний лист, зміст, вступ, основні розділи, висновки, перелік посилань, додатки. На титульній сторінці вказується прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника та склад групи. Керівник рецензує цей звіт і підписує його.

Звіт про практику

1. Відповідно до програми практики (по днях), розписати враження про вищезазначені туристичні об'єкти.
2. Оцінити роботу екскурсоводів, обслуговуючого персоналу готелів, хостелів, закладів харчування.
3. Проаналізувати роботу супроводжуючого гіда та водія автотранспортного засобу. Наголосити на позитивних і негативних моментах.
4. Запропонувати шляхи вдосконалення маршрутів, збереження рекреаційно-туристичних ресурсів, покращення туристичного обслуговування під час навчальної туристично-краєзнавчої практики.
5. Підсумувати загальні враження та висловити побажання стосовно навчальної практики з туристичного краєзнавства.

Правила ведення й оформлення щоденника

1. Щоденник – основний документ студента під час проходження практики.
2. Коли студент проходить практику за межами міста, у якому знаходиться ВНЗ, щоденник для нього є також посвідченням про відрядження, що підтверджує тривалість перебування студента на практиці.
3. Під час практики студент щодня коротко повинен записувати до щоденника все, що він зробив за день для виконання календарного графіка проходження практики. Докладні записи веде в робочих зошитах, які є продовженням щоденника.
4. Не рідше, як раз на тиждень студент зобов'язаний подавати щоденник на перевірку керівникам практики від ВНЗ і від підприємства, які перевіряють щоденник, дають письмові зауваження, додаткові завдання й підписують записи, що їх зробив студент.
5. Після закінчення практики щоденник разом із звітом має бути переглянутий керівниками практики, які складають відгуки та підписують його.
6. Оформлений щоденник разом із звітом студент повинен здати на кафедру. Без заповненого щоденника практика не зараховується.

У разі, якщо здобувач освіти подав **декларацію про визнання результатів неформального та/або інформального навчання** стосовно певного освітнього компонента освітньої програми, оцінювання здійснюється відповідно до **Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти**, у Центральнотраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.).

Результати навчання та компетентності, які можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, здобуваються у системі **неформальної освіти** шляхом участі в:

- тренінгах;
- майстер-класах;
- семінарах;
- вебінарах;
- дистанційних курсах;
- стажуваннях;
- інших видах навчальної діяльності, підтверджених документально (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом тощо).

(Відповідно до пунктів 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 зазначеного Порядку.)

Оцінювання результатів неформального та/або інформального навчання здійснюється на підставі поданих документів та аналізу відповідності здобутих результатів очікуваним результатам навчання за освітнім компонентом.

За рішенням викладача та кафедри, у межах дисципліни може бути **зараховано до 20 балів** із 100 за результатами визнаних форм неформальної або інформальної освіти.

Кількість балів визначається **пропорційно обсягу (тривалості в годинах) і відповідності тематики** отриманої освіти змісту навчальної дисципліни.

14. Рекомендована література

1. **Борисова О. В.** Спеціалізований туризм : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2020. 360 с.
2. **Гапоненко Г. І., Парфіненко А. Ю., Шамара І. М.** Сільський зелений туризм : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2020. 178 с.
3. **Кляп М. П., Шандор Ф. Ф.** Сучасні різновиди туризму : навчальний посібник. Київ : Знання, 2011. 334 с.
4. **Мальська М. П., Бордун О. Ю., Антонюк Н. В.** Медичний і оздоровчий туризм (міжнародні та національні аспекти) : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2022. 234 с.
5. **Мальська М. П., Малюга Л. А., Масюк Ю. О.** Міжнародний курортний spa-менеджмент : навчальний посібник. Київ : ФОП Піча Ю. В., 2022. 276 с.
6. **Мальська М. П., Філь М. І., Пандяк І. Г.** Гастрономічний туризм : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2021. 304 с.
7. **Міхо О. І.** Анімація в рекреації та туризмі : словник-довідник. Київ : Ліра-К, 2019. 224 с.
8. **Бейдик О. О.** Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування : монографія. Київ : Видавництво Київського університету, 2001. 395 с.
9. **Внутрішній туризм в Україні: окремі аспекти** : збірка статей. Київ : Вид-во ФПУ, 2007. 161 с.
10. **Дмитрук О. Ю.** Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу : навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2004. 192 с.
11. **Забалдіна Ю. Б.** Маркетинг туристичного підприємства : навчальний посібник. Київ : Вид-во ФПУ, 2002. 196 с.
12. **Історико-культурна спадщина України.** Київ : Вид-во ФПУ, 1998. 400 с.
13. **Килимистий С. М.** Анімація в туризмі : навчальний посібник. Київ : Вид-во ФПУ, 2007. 188 с.
14. **Лук'яненко В. А.** Охорона праці в туризмі : конспект лекцій. Київ : Вид-во ФПУ, 2007. 230 с.
15. **Любіцева О. О.** Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Київ : Альтерпрес, 2002. 436 с.
16. **Мезенцев К. В., Мезенцева Н. І.** Основи зовнішньоекономічної діяльності : навчальний посібник. Київ : Вид-во ФПУ, 2003. 160 с.
17. **На допомогу підприємцеві туристичної галузі** : методичний посібник. Вип. 1. Київ : Вид-во ФПУ, 2005. 127 с.
18. **Сокол Т. Г.** Основи туристичної діяльності : навчальний посібник. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во ФПУ, 2006. 76 с.
19. **Стеченко Д. М., Дука А. П.** Словник-довідник з менеджменту. Київ : Вид-во ФПУ, 1999. 368 с.
20. **Туристично-краєзнавчі дослідження** : збірник наукових статей. Вип. 2. Київ : Вид-во ФПУ, 1999. 655 с.
21. **Фастовець О. О.** Організація транспортних подорожей і перевезень туристів : навчальний посібник. Київ : Вид-во ФПУ, 2007. 233 с.
22. **Шарапова А. О.** Ціни та ціноутворення у туризмі : конспект лекцій. Київ : Вид-во ФПУ, 2007. 101 с.

Нормативно-правові акти

23. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 29/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 25. Ст. 191.
24. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР.
25. Закон України «Про туризм» від 18.11.2003 р. // ВВР України. 2004.
26. Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про туризм” та деяких інших законодавчих актів щодо основних засад розвитку туризму» від 29.09.2020 № 4162.
27. Правила проведення подорожей учнівської та студентської молоді України : наказ МОН України від 24.03.2006 № 237.
28. **Туристична діяльність: нормативна база.** Київ : КНТ, 2005. 448 с.

Навчально-методична література

29. **Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О.** Екскурсознавство і музеєзнавство : навчальний посібник. 2-ге вид. Київ : Альтерпрес, 2012. 444 с.
30. **Дегтяр В. Д.** Основи оздоровчо-спортивного туризму : навч.-метод. посібник. Київ, 2002.
31. **Дмитрук О. Ю., Щур Ю. В.** Спортивно-оздоровчий туризм : навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2008. 280 с.
32. **Кифяк В. Ф.** Організація туристичної діяльності в Україні : навчальний посібник. Чернівці : Зелена Буковина, 2003. 112 с.
33. **Остапчук В. В.** Туристська робота. Ніжин, 2002. 103 с.
34. **Пангелов Б. П.** Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей. Київ : Академвидав, 2010. 248 с.
35. **Пангелов Б. П.** Теоретико-методологічні засади туристсько-краєзнавчої роботи у ВНЗ : навч.-метод. посібник. Переяслав-Хмельницький : ФОП Лукашевич О. М., 2015. 202 с.
36. **Панкова Є. В.** Туристичне краєзнавство : навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2003. 352 с.
37. **Петранівський В. Л., Рутинський М. Й.** Туристичне краєзнавство : навчальний посібник / за ред. Ф. Д. Заставного. Київ : Знання, 2008. 575 с.
38. **Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи** : навчальний посібник / за ред. І. М. Волошина. Київ : Кондор, 2008. 385 с.
39. **Афанасьєв О. Є., Троценко О. В.** Краєзнавча практика : навчальний посібник. Дніпро : Моно-Літ, 2011. 126 с.
40. **Маланюк Т. З.** Туристичне краєзнавство : навч.-метод. посібник. Івано-Франківськ : Фоліант, 2014. 120 с.
41. **Тімець О. В.** Краєзнавство. Рекреація. Туризм : практикум. Умань : Візаві, 2010. 75 с.

Електронні та інформаційні ресурси

42. Туристична бібліотека : все про туризм. URL: https://tourlib.net/books_ukr/pucentejlo24.htm
43. Природно-заповідний фонд України. URL: <https://pzf.land.kiev.ua>
44. Офіційний сайт ЮНЕСКО в Україні. URL: <http://www.heritage.unesco.ua>
45. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua>
46. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org>

47. UN World Tourism Organization (UNWTO). URL: <https://www.world-tourism.org>
48. World Travel & Tourism Council (WTTC). URL: <https://www.wttc.org>